Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭҤСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата • 1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2000 с.
Ыам ыйын
4
күнэ
чэппиэр
№ 50 (8740)

Муус устар бүтэһик күнүгэр саппаҕыран турбут халлаан түүнүн хаардаан Күөх Маай сарсыардатын кырса маҥан хаарынан кылбатан кэбистэ, үөһэ харбаһан тахсыбыт үрүҥ күммүт өссө ордук сырдаабыкка дылы буолла. Уһун кыһыны быһа дьиэҕэ хааллан олорбут дьон халтараан-бадараан диэбэккэ Первэй Маайдааҕы демонстрацияҕа көхтөөхтүк таҕыста. Улуус киинин тыһыынчанан үлэһиттэрэ сааһы уруйдуу, үлэни айхаллыы холуонналарга тураннар хотолдьустулар, бэртээхэй концертара, оонньуулара, кытыгырастар сырсыыларын көрдүлэр, көрү-нары көҕүлүттэн туттулар. Ол кэмҥэ халлааны хайа суруйан хоҥор хаастар халаахтаан ааһаннар сааһыт дьону ордук ыксатта...

Бэйэ информ.

ЫАМ ЫЙЫН 9 КҮНЭ – УЛУУ КЫАЙЫЫ 55 СЫЛА

БЫРААҺЫННЬЫК ПРОГРАММАТА

9 ч. — Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарыгар аналлаах мемориальнай комплекска умуллубат уоту уматыы.
10 ч. — Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтара уонна тыыл ветераннара улуус дьаһалтатын дьиэтигэр мустуулара.
10 ч. — Улуу Кыайыы 55 сылыгар аналлаах быраасыынньык колонналара З. Винокуров аатынан оҕо музыкальнай оскуолатын аттыгар түмсэннэр 10 ч. 30 мүн. М.Аммосов аатынан болуоссатынан хааман Ленин болуоссатыгар кэлэллэр.
Кинилэри сэрии уонна тыыл ветераннара көрсөллөр.
11 ч. — Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарыгар аналлаах мемориальнай комплекс иннигэр үөрүүлээх миитин. Сэриигэ өлбүт буойуттар кэриэстэригэр веноктары, сибэкки дьөрбөлөрүн ууруу.
12 ч. — Улуу Кыайыы 55 сылыгар аналлаах кросс уонна эстафета. Ыытыллар сирэ — М. Аммосов болуоссата.
12 ч. 30 мүн. — А.Шестаков аатынан улуустааҕы культура киинигэр үөрүүлээх мунньах, концерт.
15 ч. — Э. Сивцев аатынан ойуулуур-дьүһүннүүр уонна улуустааҕы историко-этнографическай музейдарга быыстапкалар, М. Аммосов аатынан болуоссакка концерт.
19-21 чч. — Ленин болуоссатыгар баянынан үҥкүү, «Кыайыы оһуохайа».
19-22 чч. — М. Аммосов болуоссатыгар ыччакка аналлаах программа.
22 ч. — Улуу Кыайыы 55 сылыгар аналлаах салют.
21-24 чч. — норуот маассабай күүлэйэ.

Тэрийэр комитет

АҔЫЙАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Бу дьыл муус устар 30 күнүгэр Маймаҕаҕа бэйэни салайыныы быыбара буолла. 103 быыбардаачыттан кистэлэҥ куоластааһыҥҥа 88 киһи кытынна. «Маймаҕа» бэйэни салайыныыга тойонунан 62 куолаһы ылан Слепцов Николай Петрович талылынна. Маны сэргэ биэс депутат быыбарданна.

Иван ЕГОРОВ

* * *

Биһиги улууспутугар 1998 с. улахан уу кэлиэҕиттэн «Кыһыл кириэс» обществоттан сыл аайы көмө кэлэр. Ол курдук, Америка Холбоһуктаах Штаттарыгар олорор еврейдэр аан дойдутааҕы холбоһуктара (сал. Раввин-Авуон Лейзер) икки бөлөҕүнэн көмө ыыттылар. Бастакы бөлөххө кэлбит көмө социальнай тэрилтэлэргэ, ол эбэтэр кырдьаҕастар дьиэлэригэр, Партизан нэһилиэгэр баар реабилитационнай киингэ, Граф Биэрэгинээҕи социальнай реабилитация училищетыгар уонна Матвеевтар дьиэ кэргэттэригэр, барыта 388 киһиэхэ баһыылка кэлбитэ. Ол баһыылкаларга 10-нуу киилэлээх бородуукта киирбитэ.

Аны туран физическэй сирэйдэргэ, барыта 1804 киһиэхэ кэллэ. 70 сааһын туолбут кырдьаҕастар, элбэх оҕолоох, соҕотох итимньилээх дьиэ кэргэттэр ылаллар, ордуга кыамматтарга эмиэ бэриллиэ. Бородуукта наборугар бороһуок үүт, балык кэнсиэрбэтэ, мас арыыта, рис киирэр, бу бородууктарлар бары нэһилиэктэринэн түҥэтиллэ сылдьаллар, анал комиссия түҥэтэр.

Ууга барбыт, кыаммат дьоҥҥо бэйэбит күүспүтүнэн эрэ көмөлөһөр кыахпыт суох, онон ыраах дойдуттан маннык көмө кэлиитэ биһиэхэ күүтүүлээх. Быйыл республикатааҕы «Кыһыл Кириэс» комитет председателинэн Гаврильева Н.Е. талылынна. Биһиги улууспут «Кыһыл Кириэс» республикатааҕы комитетын кытта дуогабар быһыытынан үлэлиир, икки өттүттэн бэйэ-бэйэни өйөһөллөр. Биһиги улууспут бу комитекка 15 тыһ. солк. биэрбит, ол харчыны көмөнү аҕалыыга туһаныахтара.

Инникитин «Кыһыл Кириэс» обществоҕа дьону киллэрии буолуохтаах, бу обществоҕа ким баҕалаах киириэн сөп. Чилиэннэргэ кыһыл көмүс, үрүҥ көмүс карточка бэриллиэхтээх, оччоҕо усунуостарынан көмөлөһүөхтээхтэр. Карточкалар Москваттан аҕалылла иликтэр.

Бэйэ информ.

* * *

Республикатааҕы "Кэскил" хаһыат редакцията оҕо-аймах уонна оҕо спордун сылынан "Итиги үлэҕэ - грант" программа иһинэн тэрийбит "Алтан чуораан айылгы" диэн оҕолорго уонна оскуола үөрэнээччилэригэр аналлаах ырыаны айарга республикатааҕы конкурсун түмүктээтэ. Манна барыта 8 үөрэнээччи, 26 улахан киһи бэйэлэрин тургутуммуттар.

Биһиги улууспуттан Нам 1 №-дээх политехническэй орто оскуола музыкаҕа учуутала, мелодист Надежда Макарова "Биирдиилээн ылланар саҥа ырыа" номинацияҕа кыайыылаахтар ортолоругар ааттанан, 500 солк. харчылаах иккис бириэмийэҕэ тигистэ. Кини манна саха народнай поэта П.Тобуруокап "Бөтүүкчээн" уонна П.Одорусов "Эбээ" хоһоонноругар айбыт ырыаларынан кыттыбыт.

Ону таһынан бу конкурска бэйэлэрин ырыаларын ыыппыт мелодистарбыт Валерий Егоров уонна Афанасий Новгородов анал биһирэбил харчынан бириэмийэлэринэн бэлиэтэннилэр.

К.ОЛЕСОВ

ТЫА СИРЭ УОННА РЫНОК

ЭРЭЛ КЫЫМА КҮӨДЬҮЙДЭ

Улуус киинигэр «Сельхозтехника» АО олбуорун иһигэр биэрэк үрдүгэр ортото үрдээн тахсан мэндиэмэн буолар өрдөөҕү дьиэни ити диэки сылдьааччылар бука көрөргүт буолуо. Манна СХТ ыһыллыан иннинэ уонча сыл инженер-механигынан үлэлээбит Шарапов С.М. массыынаны, мотоциклы өрөмүөннүүр мастарыскыайы тэрийэн үлэлэппитэ үһүс сылыгар барда.

— Бу дьиэҕэ урут Ильич уотун биэрэр локомотив турбут. Онтон тракторы, холбонор техниканы, комбайны өрөмүөннүүр мастарыскыай буолбут. СХТ саҕана манна аккумуляторы итэллэрэ, алдьаммыт хаамыралары абырахтыыллара. Дмитрий Винокуров управляющайдыыр кэмигэр туһата суох турбут алдьаммыт дьиэни атыылаһан ылбытым. Биһиги Иван Эверстовтыын түннүгүн-үөлэһин бүөлээн өрөмүөннээбиппит, — диир Сергей Михайлович.

Бастаан утаа дьон алдьаммыт массыыналарын аҕалан кинилэри көмөлөһүннэрэн бэйэлэрэ оҥостоллоро. Ити курдук сыл аҥара үлэлээбиттэрин кэннэ Михаил Неустроев үлэҕэ киирбитэ. Сыыйа массыына өрөмүөнүгэр туттуллар оборудованиены, электрическэй, газовай сыбаарҡалыыр аппараттары, араас тэрили булунан барбыттара. Кинилэргэ алдьаммыт массыыналарын, мотоцикллары өрөмүөннэтээччилэр элбээбиттэрэ.

Үлэлэрин саҕалыылларыгар иккиэ эбит буоллахтарына билигин бэһиэлэр. Михаил Неустроев үөрэнээччитиниэн Семен Чемезовтыын кузовы көннөрөллөр, кыраскалыыллар. Суоппар идэлээх Николай Зырянов мотуору өрөмүөннүүр. Николай Саввин радиаторы иһэрдэр, аккумуляторы иитэр, тэстибит хаамыралары абырахтыыр.

Билигин мастарыскыай легковой массыынаны капитальнайдык өрөмүөннүүр. Өскөтүн саппаас чаһынан мастарыскыай хааччыйдаҕына төлөбүрэ 8 тыһ. солк. Онтон саппаас чаастаах сакаасчыкка ити сыаната көҕүрүүр. Мотоцикл капитальнай өрөмүөнэ 1,5 тыһ. солк. Өскөтүн сакаасчыт бэйэтин саппаас чааһын биэрдэҕинэ сыаната чэпчиир.

— Сергей Михайлович, толуур иэскит төһөнүй. Инникитин туох былааннаахтыый?

— Бары нолуоктарбытын, төлөбүрү утары аахсан кэллибит. Нэһилиэнньэттэн киирбит сакааһы кылгас болдьоххо, хаачыстыбалаахтык толоробут. Хаһаайын капитальнайдык өрөмүөннэммит техникатын сүүрдэн барар. Алтаый устатыгар гарантияны мэктиэлиибит. Ити кэм иһигэр биһиги буруйбутунан алдьаныы таҕыстаҕына, бэйэбит суоппутугар туоратабыт. Биһиги омук массыыналарын кытта өрөмүөннүүбүт. Техникаларын оҥорторбуттар алдьанан иккиһин кэлэ иликтэр, махтал-баһыыба тылларын этэллэр, — диир мастарыскыай салайааччыта.

Салгыы кини эргэ мастарыскыайга кыайан баппат буолбуттарын, онон мастарыскыай туттар, саҥа тэрили, ол иһигэр трактордар топливной аппараттарын регулировкалыыр оборудованиены, коленчатай валы шлифовкалыыр станогу булунар былааннаахтарын, кэнээтэхтэринэ грузовой массыынаны, тракторы, тыа хаһаайыстыбатын техникатын, уу мотуорун өрөмүөннүүр санаалаахтарын эттэ.

— Саратовскайдааҕы автомобильнай институкка миигин кытта бииргэ үөрэммит оҕолорум Россия куораттарыгар, регионнарыгар араас дуоһунастарга үлэлииллэр. Билигин даҕаны ыкса сибээспитин быспаппыт. Наада буоллаҕына кинилэр биһиэхэ көмөлөһөргө бэлэмнэр. Клиеннэргэ чэпчэтиини оҥорор инниттэн өрөмүөҥҥэ туттуллар саппаас чааһы заводтан быһа хааччыллыыны тэрийиэхпит. Оччоҕуна өрөмүөннүүр үлэ сыаната биллэрдик чэпчиэ этэ, — диир Сергей Михайлович.

Ыһыллыбыт «Сельхозтехника» холбоһугун олбуорун иһигэр инникитин кэскиллээх былааннардаах, үлэлиир дьоҕурун көрдөрбүт тэрилтэ билиҥҥи ыарахаттартан иҥнибэккэ үлэни-хамнаһы тэрийбитэ үтүө холобур буолуон сөп.

Коллектив дьон туохха наадыйарын болҕомтоҕо ылан нэһилиэнньэҕэ оҥорор өҥөтүн өссө кэҥэтэрэ наада. Сөптөөх сыанаҕа үгүс дьон гаайка, буолта оҥорторуохтара. Тимир иһэрдэр, сыбаарҡалыыр үлэлэри туһаныа этилэр. Итиннэ сүгэ, быһах сытыылааһынын, бытархай тимир оҥоһуктары, тимири кырааскалааһыны о.д.а. үлэлэри бу коллектив толорор кыахтаах. Кыракый мастарыскыай инникитин үүнэр-сайдар кэскиллээх.

Сөптөөх сыанаҕа (ол иһигэр бартерга) өрөмүөнү оҥорор мастарыскыай үлэтэ билиҥҥи кэмҥэ олус туһалаах. Бүгүн үгүс киһи саҥа массыынаны атыылаһар кыаҕа суох. Онон эргэ массыынатын, мотоциклын өрөмүөннэтэн сүүрдэрэ барыстаах.

Коллектив мастарыскыайын кэҥэтэн, үлэһит ахсаанын элбэтэн норуот хаһаайыстыбатын экономикатын көтөҕүүгэ үлэлиир техниканы өрөмүөннүүр былааннааҕа кэрэхсэбиллээх.

Нам с., улуус дьаһалталара, туһааннаах тэрилтэлэр бу наадалаах уонна кэскиллээх саҕалааһыны өйүүллэрэ уонна көмөлөһөллөрө наада.

В.СЫРОМЯТНИКОВ

КИЊИНИ СЭМЭЙ БУОЛУУ КИЭРГЭТЭР

Хамаҕаттаҕа Аҕа дойду сэриитин кыттыылаҕа Протопопов Н.Н. кэргэнинээн буруо таһааран олороллор.

Николай Протопопов Октябрьскай революция эт саастыылаҕа. Ол да буоллар билигин даҕаны өйэ-санаата дьэҥкэ, дьиэтин эргин иҥнибэккэ сылдьар.

— Сэрии иккис сылыгар сайыҥҥы хомуурга түбэһэн Челябинскайга байыаннай чааска тиийэн 40-ча киһи буолан вагоннары харабыллаабыппыт, — диир кини. Арҕаа фроҥҥа сыл аҥара сулууспалаан баран иһинэн күүскэ ыалдьан дойдутугар төннөр дьыллаламмыта.

Н. Протопопов сулууспалыыр чааһа Сталинград куорат чугаһыгар саппааска турбут. Ити куорат иһин кыргыһыыга туттуллар снарядтары, ботуруону, сэрии сэбин күннэри-түүннэри харабыллаабыт. Сталинградка үрүҥ-хара быһаарыллар кыргыһыы тыаһынуулун истибиттэр. Хас чаас аайы киниләри көмөҕө бараҕалларын кэтэспиттэр. Сэриигэ кэтэһэртэн ордук кэрэгэй суох. Ол кэриэтин өстөөҕү кытта утары сэриилэспит уонунан ордук. Кэм киниләр хайа диэки баалларын билэ-көрө сылдьаҕын. Балаһыанньаттан сабаҕалаан сөптөөх быһаарыыны ылынаҕын.

— Сэрии бара турар сиригэр соһуччу түгэҥҥэ өрүү бэлэм буолуохтааххын. Түүнүн таһырдьа сииккэ, тымныыга нуктаан ылар диэн кэлиэ дуо? Суох бөҕө буоллаҕа. Өстөөх кэлиэ диэн өрүү кэтэһэҕинманаһаҕын. Тымныйан ыалдьарга соло да суох курдук. Ол туһунан өйгөр даҕаны охсуллубат.

Саллааттар өстөөҕү кытта ытыалаһалларыгар биирдиилэригэр 30-туу ботуруону биэрбиттэрэ.

— Сталинград туһаайыытыгар түөрт суукка таһырдьа хоно сылдьыбыппыт. Харабылга турар кэммитигэр түүн өстөөх биир самолетун суулларбыттара. Мин ити кэм устатыгар биир да өстөөҕү көрбөтөҕүм. 30 ботуруоммуттан биири даҕаны көҕүрэппэтэҕим, — диир сэрии ветерана.

Николай Никифорович байыаннай үөрэххэ сир харатыгар күһүн хайыһардаппыттарын сонньуйа ахтар. Траншеяҕа маһы тэлгэтэн баран үрдүгэр соломону уурбуттар. Ол устун хайыһардаппыттар.

— Төһө да күһүнүн иһин көлөһүммүт тохтубута. Хайыһар халтарыйбата туһугар ыарахаттардаах этэ, — кини өрдөөҕүтэ аспыт эдэр сааһын санаан сирэйэ сырдаан ылла.

1942 сыл ахсыннһы ыйга дойдутугар Салбаҥҥа кэлбитэ уонна хонуу биригээдэтин биригэдьииринэн үлэлээбитэ.

Туруу дьону барыларын армияҕа ылан, кырдьаҕастар, оҕолор-дьахталлар эрэ бааллара. Сэриигэ барбыттар үлэлэрин тыылга хаалбыттар санныларынан сүкпүттэрэ. Ас-таҥас тиийбэтэ. Сэрии кэминээҥи ыар балаһыанньа барыларын ытарчалыы ыбылы ылбыта.

Николай Протопопов 1944 сыл бэс ыйыгар армияҕа иккиһин ыҥырыллыбыта. Өлүөнэ өрүһү борохуотунан өксөйөн Мальтаҕа тиийбиттэрэ. Онтон илин Японияны кытта сэриигэ илпиттэрэ.

Кини 36-с армия 94-с дивизиятын 64-с полкатыгар рядовойунан сулууспалаабыта (Н.Н. бэйэтин тылыттан).

— Онно сахалар элбэх этибит. Хайлар куораты биһиэннэрэ ылбыттарын кэннэ сыарҕабыт арыый бытааран тиийбиппит. Ити куораты ылыыга 152-с полка сэриилэспит этэ. Онно үгүс командир, саллаат өлөн, бааһыран туораан, 64-с полкаттан дьону эбии ылан толорбуттара. Иннибитигэр үрдээн көстөр хайаҕа өстөөхтөр бааллара. Миэхэ станковай пулемету туттарбыттара (бука, улаханым, кыайа-хото тутарым иһин эбитэ дуу?). Командир кэлэн хайа туһаайыынан ытарбын ыйан баран: «Огонь!» - диэн хамаандалаата. Үрдүк хайа ханнык өттүгэр саһа сыталлара биллибэт өстөөҕү пулеметунан ытан куһуйбутум. Киниләр хардаран ытыалыыр буулдьалара тыыннаах эти булбакка ырааҕынан «ытаан» ааһаллара иһиллэрэ, — Николай Никифорович өстөөх буулдьатыттан хаптайардыы олоппоҕугар кирийбит курдук намтыыр.

Ити кэнниттэн сэрии уһаабатаҕа. Арҕаа фроҥҥа өстөөх адыырҕатын кытта уоттаах хапсыһыыга буһуу-хатыы суолун ааспыт биһиги буойуннарбыт япон армиятын хаардыы хаампыттара. Бу да сырыыга Николай Протопопов сэриттэн этэҥҥэ тахсыбыта.

Японияны утары сэриигэ кырдьаҕас буойуну кытта сахалар полка враһа Петр Колосов, Таатталлан рота командира, старшай лейтенант Егор Табунанов сылдьыбыттарын үтүө тылынан ахтар.

Протопопов Н.Н. арҕаҥы уонна илиҥҥи фроннарга сэрии уотун ортотунан ааһан, Германияны уонна Японияны кыайыы иһин мэтээллэри түөһүгэр иилинэн, уодаһыннаах өстөөхтөртон эмсэҕэлээбит дойдутун өрө көтөҕүүгэ активнайдык кыттар бигэ санаалаах дойдутугар иккиһин эргиллибитэ.

Дойдутугар кэлээт Салбаҥҥа хонуу биригэдьиириэн, ферма сэбиэдиссэйинэн эҥкилэ суох үлэлээбитэ. Хонуу үлэтигэр кыттыбыта. Кэлин пенсияҕа тахсыар диэри тутуура үлэлээбитэ. Кэргэнинээн Мария Николаевналыын икки уол оҕолонон билигин биэс сиэн тапталлаах эбэлэрэ, эһэлэрэ.

Икки сэрии кыттыылаҕын, үлэ ветеранын эйэлээх кэмгэ тугу, хайдах үлэлээбитин туоһуластахха:

— Дьонтон ураты тугу да тоҕохайа тардан үлэлээбэтэҕим. Арай кыһамньыбынан уонна үлэттэн илиибин араарбаппынан уратылаабыым, — кини уонунан сыллаах тоҥуулаах-хатыылаах, сорох түгэҥҥэ былдьаһыктаах, эт киһи элэйэр, сыа киһи сылайар үлэтин бэрт судургутук быһаарда.

Ветеран докумуоннарын кытта билсэрбэр Саха АССР Верховнай Советын Президиумун 1975 с. муус устар 29 к. Ыйааҕынан киниэхэ «Саха АССР үтүөлээх тутааччыта» бочуоттаах аат иҥэриллибитин туоһулуур дастабырыанньаны көрдүм. Үгүс мэтээллэр ортолоругар Аҕа дойду сэриитин II-с степеннээх ордена ветеран түөһүн киэргэтэр.

— Үтүөлээх ааты тутууга уһуннук үлэлээбитим иһин биэрбиттэрэ. Онтон Аҕа дойду сэриитин II-с степеннээх орденынан Кыайыы 50 сылыгар сэрии кыттыылаахтарыгар барыларыгар туттарбыттара, — диир сэрии кыттыылаҕа.

Ытык кырдьаҕас эдэригэр общественнай үлэттэн туора турбатаҕа. 1955 с. Хамаҕатта нэһилиэгин үлэһиттэрин депутаттарын сэбиэтин депутатын быһыытынан үгүс өрүттээх үлэни ыыппыта.

Кырдьаҕастар төһө да хаар баттаатар дьиэ кэргэн экономикатын сайыннарыыга билигин даҕаны бэйэлэрин сэмэй кылааттарын киллэрэллэр. Дьоһуннаах дьон икки ынахтарын, икки бороскуларын, биир биэлэрин оҕолоро көрөллөр.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

СЭРИИ ИНБЭЛИИТЭ - НОРУОТ МААСТАРА

Очерк

Үйэ аҥара ааста да, 1947 сыллаахха сүүрбэлээхпэр Модут нэһилиэгинээҕи «Большевик» колхозка , саҥа тэриллибит племенной фермаҕа зоотехниктыы тиийбиппин бу баар курдук өйдүүбүн. Оччотооҕуга «Кыһыл талаһа» колхоһу кытта холбоһо иликтэрэ.

Үтүө да дьону, ол иһигэр сүүрбэччэ сэрии кыттыылаахтарын, фронтовиктары кытта алтыһан үлэлээбит эбиппин. Баалларa немецкэй халабырдыттары утары кыргыспыт, ыараханнык бааһыран кыа-хааннарын тохпут, илиитэ-атаҕа эҥэйбит инбэлиитэр И.Е. Дьяконов, быраатты А.Г. уонна Н.Г. Кутуковтар, Н.К. Колесов, С.Я. Машников, С.И. Кутуков, Т.А. Гуляев о.д.а. Бааллара милитаристскай Японияны утары сэриигэ кыттыбыт эдэркээн уолаттар.

Өссө да үрдүк оҥорон таһаарыылаахтык үлэлии сылдьаллара, сэрии ыарахан сылларыгар кыайыы иһин аччыктыыры аахсыбакка, хараҥаны ыспаран үлэлээбит ытык кырдьаҕастар Семен, Захар Евстафьевтар, Самсон, Прокопий Винокуровтар, Игнатий, Иван, Афанасий, Данил Кутуковтар, Иван, Петр Ядрихинскайдар, Петр, Семен Гуляевтар, Григорий, Тимофей, Никита, Николай Макаровтар, Спиридон, Никифор Шамаевтар, Степан, Иннокентий Дьяконовтар, Федор, Никита Васильевтар, Василий Сыроватскай, Никита, Василий, Михаил Тихоновтар. Бастыҥ ыанньыксыттар Мария, Анна Евстафьевалар, Евдокия Ядрихинская, Александра Кутукова, Харитина Тихонова, Харитина Шамаева, Екатерина Дьяконова, Мария Шадрина о.д.а. үрүҥ илгэни үксэтэллэрэ. Киниләр билигин суохтар.

Сэрии ветераннарыттан Улуу Кыайыы 55 сылын үөрүүлээх үбүлүйэйун 4 киһи: Василий Самсонович, Петр Прокопьевич Винокуровтар, Николай Иванович Ядрихинскай, Петр Данилович Гуляев көрсөр дьоллоннулар. Атыттар сырдык ааттара кинигэҕэ, хаһыакка, мэҥэ тааска суруллан үйэтитилиннэ. Ити ветераннартан Н.И. Ядрихинскай уонна кини дьиэ кэргэттэрин туһунан суруйарга быһаарынным.

* * *

Евдокия уонна Иван Ядрихинскайдар - Харалааннар Модут элбэх оҕолоох, ньир-баччы олорор ыалларыттан биирдэстэрэ этиләр. Колхоз бастыҥ ыанньыксыта Евдокия Семеновна, хонуу биригээдэтин тутаах үлэһитэ Иван Дмитриевич иккиэн сэрии сылларыгар хорсуннук үлэлээн И.В. Сталин төбөлөөх «Килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээллээх этилэр. Оҕонньор кыһынын фермаҕа улахан кыыһынаан 4 көлөнөн от тиэйэллэрэ. Улахан уоллара Николай армияттан доруобуйатынан сыыйыллан, инбэлиит буолан дойдутугар саҥа кэлбит кэмэ. Наар эмтэнэр, үлэлээбэт этэ.

Сааһыары кыһын 2 №-дээх хонуу биригээдэтин биригэдьиирэ Федор Васильев ыалдьан үлэтиттэн уурайбыта. Ырабылыанньа председателэ Г.А. Макаров быстах кэмҥэ кинини Николай Ядрихинскайынан солбуйтарда. Уол биригээдэ кыһыҥҥы үлэтин, сааскы ыһыыга уонна от хомууругар бэлэмнэнии хампаанньаларын бэркэ, хоп курдук тэрийэн ыытта. Онно арыллыбыта Николай Ядрихинскай дьону кытта сатаан үлэлиирэ, тэрийэр дьоҕурдааҕа.

Оччотооҕуга колхоз ынах сүөһүтүн аҥара алааска баара. Кыһынын 4 учаастакка кыстыыллара, ыанньык икки сайылыктааҕа, субан сүөһүнү үс бостуук 2 мэччирэҥнээх бүтэйдэргэ маныыллара. Үүт-табаарынай ферматын сэбиэдиссэйэ С.И. Шамаев алааска олорон салайара.

«Кыһыл талаһа» колхозтуун холбоһон бөдөҥсүйбут сыллара . Бөдөҥсүйбут колхоз тэрээһинигэр элбэх уларытыылар киллэриллибиттэрэ. С.И. Шамаев урукку «Кыһыл талаһа» колхоз сүөһү иитэр биригээдэтин салайарга ананан дойду сүнньүгэр көһөн киирбитэ. Модут алааһын биригээдэтин биригэдьиринэн Н.И. Ядрихинскай анаммыта.

Николай Иванович биэс сыл устата ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Үүтү ыаһын, государствоҕа эти уонна үүтү туттарыы былааннарын биригээдэ сыллата ситиһиилээхтик толорбута. Ордук үрдүк көрдөрүүнү ньирэй дьылабайаһ тахсыытыгар, ыччат сүөһүнү төлөһүтүүгэ ситиһэллэрэ. Сүөһү көҥүлүнэн өлүүтэ хайа да биригээдэлэрдээҕэр аҕыйах этэ.

Биригэдьиир Н.И. Ядрихинскайга сайынын алааска оттуур звенолары контуруоллаһын, салайыы эбээһинэһэ кытта сүктэриллэрэ. Ол иһин биригэдьиир үчүгэй хаачыстыбылаах элбэх оттоноругар бары кыһамньытын ууран үлэлиирэ. Кэргэнэ Мария Петровна 8 ыанньыксыт ыыр үүтүн илиитинэн сэппэрээтэри эрийэн сүүрдэн сүөгэйдиирэ, арыылыыра.

Хатырыктааҕы ветеринарнай учаастак биригээдэ киинигэр - Улуу Сыһыыга ветеринарнай аптечканы тэрийбитэ. Онно маҥнайгы көмөнү оҥорор эмп-томп, туттар инструмент баар буолара. Ветучаастак сэбиэдиссэйэ К.С. Бочкарев, колхоз ветсанитара М.П. Тихонов биригэдьиири маҥнайгы көмөнү хайдах оҥорорго үөрэтэллэрэ, такайаллара. Онон Николай Иванович анал үөрэҕэ да суох буоллар, ньирэй үөһүрэн ыарыытын, модьууну эмтиргэ, ынах сыылбата хааллаҕына араарга, бороскуну аттыырга үөрэммитэ. Быстах түгэннэргэ ыраахтан ветеринардары ыҥырбакка бэйэтэ ылсыбытынан барара. Ол үлэтигэр көмөлөөх этэ.

1956 сыллаахтан улуус бары хаһаайыстыбаларыгар ньирэйи ийэтиттэн арааран иитии, ынаҕы туппаҕынан ыаһын, ыаммыт үүтү ньирэй нуормалаах үүтүн иһэриттэн ордугун арыы собуоттарыгар, сеператорнай пууннарга туттарыы, 1957 сылтан ынаҕы искусственнайдык сиэмэлээн буоһатыы быраабыла курдук ирдэнэр буолбуттар. Модут алааһын ыанньык ынахтара киин бөһүөлэккэ түмүллубүттэрэ. Онон алааска туспа биригээдэ суох оҥоһуллубута.

Н.И.Ядрихинскай ветсанитардар курстарыгар үөрэнэн идэтийбит сүөһү эмчитэ буолбута. Үс сыл сүөһү ыарыытын утары бары дьоҕурун биэрэн үлэлээбитэ. 1962 сыллаахха Мархаҕа үс ыйдаах курска үөрэнэн техник-осеменатор идэтин ылбыта. Итинтэн ыла 18 сыл устата техник-осеменаторынан үлэлээбитэ. Сыллата 200-кэ ынаҕы сиэмэлиирэ. Сиэмэлээбит ынахтарын 92-93 бырыһыаннара буоһуура, сороҕор игирэ ньирэйдэр төрүүллэрэ. Биир сыл сиэмэлээбит ынахтарын 95,1 бырыһыаннара ньирэй биэрэннэр, оройуоҥҥа куоталаһыы кыайылаҕынан тахсан грамотанан, бириэмийэнэн бэлиэтэммитэ.

Пенсияҕа тахсан да баран, илиитин үлэттэн араарбатаҕа. Кыһынын совхоз отделениетыгар от хомууругар туттуллар тэриллэри: атырдьаҕы, кыраабылы, кыдаманы, тараамалаах сыарҕаны оҥоруунан, өрөмүөннээһининэн дьарыктаммыта. Сайынын оскуола окко үлэлиир үлэ-сынньалаҥ лаагырыгар хас да сыл наставниктаабыта.

Николай Ядрихинскай 1948 сыллаахха олоҕун аргыһа Мария Кривошапкиналыын дьоллорун холбоон ыал буолбуттара. Кэргэнэ Мария Петровна Таастаахтан төрүттээх. Аҕата Петр Федорович Кривошапкин туһунан журналист Иннокентий Кривошапкин «Энсиэли» хаһыат 1999 сыл олуннь 16 күнүнээҕи нүөмэригэр «Уус буолуу — үрдүк анал» диэн бэртээхэй ыстатыйатыгар сиһилии сырдаппыта. Саҥа кийиити модуттар тута сөбүлээбиттэрэ. Үчүгэй майгытынан, таһаарыылаах үлэтинэн итинник ытыктабылы ылбыта.

Саҥа кийиит фермаҕа уу баһааччыттан сабаҕалаан өр сылларга ньирэй көрбүтэ, ыанньыксыттаабыта, элбэх ыанньыксыт ыабыт үүтүн сүүрдэн сүөгэй, арыы оҥороччуна - асчытынан үлэлээбитэ. Кэнники оскуолаҕа, интернакка, оҕо саадыгар, бэкэринээҕэ да үлэлээбит кэмигэр хайҕал тылларыттан атыны истибэтэҕэ. Пенсияҕа тахсан баран, сайынын оскуола үлэ-сынньалаҥ лаагырыгар үлэлэспитэ.

Ядрихинскайдар төрүттэрин-уустарын удьуордаан элбэх оҕолоох дьоллоох ыаллар. Икки сыллаагыта кыһыл көмүс сыбаайбаларын бэлиэтээбит Маайалаах Ньукулай 9 оҕону төрөтөн, иитэн, үөрэттэрэн, сүһүөхтэригэр туруордулар. Аҕыс улаханнарын туспа ыал оҥортообуттара. Оһоҕос тобоҕо кыыстара быйыл Саха государственнай университетын бүтэрэр. Оҕонньордоох эмээхсин куттарын 25 сиэн, 2 хос сиэн туталлар. Мария Петровна быйыл, үйэлэр кирбиилэригэр 70 сааһын туолар.

Иккиэн норуот маастардара. Итинник бочуоттаах ааты 1995 сыллаахха саха омук сиэрин-туомун, дьиэтин-уотун, туттар сэбин-сэбиргэлин уонна иһитин-хомуоһун оҥорон республикатааҕы көрүүгэ кыайаннар ылбыттара. Ол макеттарын өссө ситэрэн-хоторон, быйыл улууска тэриллибит көрүүгэ кыттан бастакы миэстэни ыланнар үөрдүлэр-көттүлэр.

Аҕа дойду Улуу сэриитин ветеранын, инбэлиитин Николай Ивановиһы уонна кини дьиэ кэргэттэрин Улуу Кыайыы 55 сыллаах үбүлүөйүнэн эҕэрдэлиэҕиҥ, кинилэргэ дьолу-соргуну баҕарыаҕыҥ.

Василий ЕРЕМЕЕВ

САҺАРҔА

Саһарҕа барахсан сыдьаайан
Күн ахсын саҥалыы кыыһаҕын,
Бар дьонум олоҕун дьылҕатын
Уруйдуу, айхаллыы тыгаҕын.

Саһарҕа сып-сылаас сүүмэҕин
Ытыспар мин баһан ыламмын,
Дьол-соргу күлүмнүүр утаҕын
Бар дьоммор эһиэхэ ыстарбыан.

Эдэргэ өй-санаа үтүөтүн
Дьылҕатын, кэскилин олохтоон,
Инники олоҕун, соргутун оҥорсон
Дьоллорун үүнүүтүн эн түстэс.

Кыырыктаах кыргыһыы үөһүгэр
Ыыс быдаан оргуйар кэмигэр,
Эн эмиэ кыыспытыҥ кытыаста
Инники кыайыыны түстүүрдүү.

Бар дьоммор алгыспын этэбин:
Сибэкки өҥ-быйаҥ үүнүөхтүн,
Төрөөбүт дойдубар баҕабын этэбин:
Эйэ, дьол эйиэхэ күлүмнүү ананныҥ!

Көмүс күн сардаҥа кыырпаҕа
Маҥхайбыт баттаххa күүс эбэн,
Кыайыыбыт 55 сылларын
Доруобай көрсүөҕүҥ доҕоттоор!

Кэргэмминээн Гаврил Кондратьевич ЯДРИХИНСКАЙДЫН Улуу Кыайыы фондатыгар 500 солкуобай харчыны угабыт.

Парасковья ЯДРИХИНСКАЯ, тыыл, үлэ ветерана, герой ийэ, Фрунзе

Мин маннык этиилээхпин

КРЕДИТ ТУҺУНАН КЭТЭХ САНААЛАР

Мин кэпсэтэр киһим Хатырык нэһилиэгэр сылгы иитиитинэн дьарыктанар «Нэлээн» бааһынай хаһаайыстыбатын салайааччыта Иннокентий Васильевич Осипов буолар. Кинини кытта атах тэпсэн олорон соторутааҕыта ыал экономикатын сайыннарыыга ананан кэлбит кредиты туһаныы уонна кэлин кэмҥэ тыа хаһаайыстыбатыгар үлэ-хамнас туругун тустарынан кэпсэттибит.

Корр: Иннокентий Васильевич, республика Президенэ уонна правительствота ыал экономикатын сайыннарыыга туһаайыллыбыт программаларын, уопсайынан билигин тыа хаһаайыстыбатын туругун тустарынан туох санаалааххын билиһиннэр эрэ?

И.В. Осипов: Биллэрин курдук, 1991 сыллаахха уларыта тутуу саҕаламмыт кэмигэр кэскиллээхтик үлэлии олорор 178 совхозтар ыһыллыбыттара уонна кинилэр базаларыгар 1999 с. тохсунньу 1 күнүнээҕи туругунан 100-тэн тахса ГУП-тар, 150-тан тахса коллективнай тэриллиилэр уонна хааччахтаммыт эппиэтинэстээх табаарыстыбалар, 8 агрофирма, 4 сылгы иитэр завод, 2 көтөр фабриката, 5 ОПХ уонна 4116 бааһынай хаһаайыстыбалар (фермердэр) тэриллибиттэрэ. Эмиэ ити кэминээҕи туругунан республикаҕа 274245 ынах сүөһү хаалла, сылгы ахсаана урукку кэмтэн 40 бырыһыанынан аччаата. Бу түмүгэр республика үрдүнэн эти уонна үүтү оҥоруу биллэрдик аҕыйаата.

Корр: Бааһынай, чааһынай хаһаайыстыбалар уонна общественнай-государственнай предприятиелар тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын оҥорууга ылар бырыһыаннара хайдаҕый?

И.В. Осипов: Ааспыт сыл түмүгүнэн республикаҕа баар сүөһү уопсай ахсааныттан общественнай сектор 51,8 тыһ. сүөһүнү эбэтэр 18,2 бырыһыаны ылар. Оттон бааһынай хаһаайыстыбаларга 44,3 тыһ. сүөһү тиксэр, ити бырыһыана 15,6 буолар. Кэтэх хаһаайыстыбаларга 184,5 тыһ. сүөһү баар, кинилэр бырыһыаннара 64,9 буолар. Оттон билигин итилэр төһө бородууксуйаны оҥорбуттарын ылан көрүөҕүҥ. 1999 с. түмүгүнэн 11,9 тыһ. тонна эт, 24 тыһ. тонна үүт государствоҕа туттарылынна. Мантан общественнай сектор өлүүтүгэр 53,2 бырыһыан эт, 61,3 бырыһыан үүт тиксэр. Фермерскэй хаһаайыстыбалар 14,1 бырыһыан эти, 17,4 бырыһыан үүтү туттардылар. Кэтэх хаһаайыстыбалар ирээттэригэр 26,9 эт, 21,1 бырыһыан үүт тигистэ. Мантан көстөрүнэн общественнай сектор төһө да сүөһү ахсаанын 18 бырыһыанын тутан олорбутун иннигэр оҥорон таһаараран туттарбыт бородууксуйата лаппа улахан.

Корр: Итиччэтигэр аҕыйах бородууксуйаны биэрэр кэтэх уонна бааһынай хаһаайыстыбаларга тоҕо ордук болҕомто уурулларый?

И.В. Осипов: Билиҥҥи кэмҥэ производство араас салаалара тэҥҥэ тутуллан сайдар бырааптаахтар. Ол гынан баран Президент, правительство ыытар политикалара дьиэ кэргэн экономикатын сайыннарыыга туһаайыллар. Ол туоһутунан ааспыт сыллаахха республика үрдүнэн 50 тирэх бааһынай хаһаайыстыбалар тэриллибиттэрэ. Ити сыалга 51 мөл. солк. көмө оҥоһуллубута. Быйыл биһиги улууспутугар ыал экономикатын бөҕөргөтүүгэ 20 мөл. солк. кредит бэриллэрин туһунан Президент М.Е. Николаев бэйэтинэн тахса сылдьан эппитэ. Ол сууматтан аҥара 10 мөл. солк. кэлэн нэһилиэктэринэн тыырылынна. 20 мөл. солк. элбэх суума. Улуус нэһилиэнньэтин хас биирдии дууһатыгар 1-дии тыһ. солк. ыраас харчы тиксэр курдук.

Корр: Ити кэлбит уонна кэлиэхтээх кредити эн санааҕар, бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта буоларгынан төһө табыгастаахтык туһаныыбыт дии саныыгыный?

И.В. Осипов: Биһиги олорор түөлбэбит – Эҥсиэли хочото уруккуттан өҥ буордааҕынан киэҥник аатырар-сураҕырар. Манна сүрүннээн сүөһү, сылгы иитиитинэн уонна сир оҥоһуутунан өбүгэлэрбит дьарыктанан кэлбиттэрэ, оннук да салгыы дьарыгыран олоруох кэригнээхпит. Маныаха республика киин куората биһигиттэн чугаһа, суолбут-ииспит оҥоһуллан тупсубута биһиги атын улуустардааҕар ордук балаһыанньалаахпытын эбэн кэбиһиэххэ сөп. Ити эрээри уларыта тутуу кэмнэригэр улууска сүөһү уонна сылгы ахсаана лаппа аччатылынна. Ааспыт сыл түмүгүнэн 13,8 тыһ. сүөһүлээхпит, 6,1 тыһ. сылгылаахпыт тэҥнэбилгэ чурапчылары ылан көрүөҕүҥ. Кинилэр сүөһү уонна сылгы ахсаанынан биһигиттэн икки бүк элбэх көрдөрүүлээхтэр. Биһиги улууспут сир оҥоһуутунан балачча дьарыктанара итиниэхэ биир биричиинэнэн буолуон сөп. Үгүс бааһынай хаһаайыстыбалара уонна биирдиилээн ыаллар сүөһү уонна сылгы иитиитинэн дьарыктаныахтарын ыарырҕаталлар, ол иһин сир оҥоһуутугар болҕомтолорун уураллар. Бу салаанан кэтэх хаһаайыстыбалар балачча дьарыктаналлар дии саныыбын. Итинник этэн туран бу саҥа кэлбит кредит үбүн хайдах табыгастаахтык туһаныахха сөбүй диэн боппуруос үгүстэри долгуппут буолуохтаах. Үп-харчы үөһэ этиллибитин курдук нэһилиэктэринэн тыырылынна. Улуус киинэ – Нам селота сирэ-уота, сүөһүтэ-аһа суох олорон кэлбит кредит балачча өттүн олордон ылла. Кинилэр сүөһү уонна сылгы ахсаанын улууска биллэр гына эбиэхтэрэ диэн киһи сочча эрэммэт, ол оннугар бэркэлээтэҕинэ кус, хаас, хоруолук, сибиинньэ иитиитигэр ити үптэрин туттуохтарын сөп буолуо. Мин саныахпар, Нам селотугар бэриллэр кредити 10-20 тыһыынчанан бытарыппакка село дьаһалтатын иһинэн үлэлиир муниципальнай бас билиигэ бэрдэрэн бөдөҥ тепличнэй хаһаайыстыбаны эбэтэр сибиинньэ дуу, көтөр дуу ферматын тэрийэн туһаммыт буоллар ордук көдьүүстээх буолуо этэ. Гаас киирбит нэһилиэктэригэр эмиэ маннык да тэриниэххэ сөп этэ. Манна даҕатан эттэххэ бу үп-харчы туттуллуутун хонтуруоллааһын уонна төннүүтүгэр эппиэтинэстээҕинэн олохтоох дьаһалталар буолаллар.

Холобур 1000 кв. м. иэннээх теплица тутан хас биирдии кв. м. сиртэн 10-15 кг. оҕурсу, помидор үүннэрэн ыллахха село детсадтара, оскуолалара, балыыһалара ити бородуукталарынан хаачыллыылара биллэрдик тупсуо этэ. Сибэкки олордон атыылыыр буоллар ыраас харчыга кубулуйара чахчы. Манна диэн эттэххэ саҥа үлэ миэстэтин таһаарыы боппуруоһа эмиэ быһаарыллар курдук.

Корр: Иннокентий Васильевич, бүтэр бүппүтүн кэннэ кэнниттэн дороуоптаан тугу туһанабытый?

И.В. Осипов: Сыыһа этэҕин. Үп-харчы, кредит кэлиитэ дьэ саҕаланна быһыылаах. Онон инники өттүгэр кэлиэхтээх кредити үөрэтэн көрөн былааннаахтык туттуохха диэн баҕа санааннан салайтаран мин бэйэм көрүүлэрбин норуот иститигэр таһаарабын. Бу боппуруоска улуус хаһыатын нөҥүө киэҥ кэпсэтиини ыытар уонна нэһилиэнньэ баҕа санаатын билэр туох да куһаҕана суох буолуо. Онон өссө да кэлиэхтээх 10 мөл. солк. кредити үллэстиигэ уонна таба туһаныыга улуус дьаһалтата, тыа хаһаайыстыбатын управлениета болҕомтолорун ууруох кэригнээхтэр.

Бэсиэдэлэстэ
Григорий ЭВЕРСТОВ

Үллэр үбү, халыҥ харчыны харахтаан көрбөтөх кыра-хара дьон кредит кэлэр үһү диэн утуйар уулара көттө, сүүрүү-көтүү, киирии-тахсыы саҕаланна. Ол эрээри ким туохха, төһөҕө тииһинэрэ биллибэт. Балаһыанньа быһыытынан кредити төннөрүүнү дьаһалта мэктиэлиир. Сүөһүтэ суох ыалтан туохтарын тутан ылаары гарант буолалларын өйүм хоппот. Урукуттан кыаҕырбыт, техникалаах кыанар өттө кредиккэ тиксэрэ чуолкай.

Модут бөһүөлэгэр быыбарынайдар мунньахтарыгар анал комиссия талыллан быһаарыаҕа диэн буолла. Биир бэйэм сайылыкка уот линиятын тартарарга, трансформатор туруорарга 100 тыһ. көрдөөбүтүм. Ити линия кэлин водопровод тутуутугар быһаарар суолталааҕын тоһоҕолоон этэ сатаатым да өйдөммөтө уонна өйөммөтө. Бүтүн бөһүөлэк ыраас иһэр уунан хааччыллар кэскиллээх суолунан чүөмпэттэн ууну бырахтарыы буолар. Уутун төлөбүрүн билигин сайылыыр 25 ыаллар (быйыл 15 эбиллэрэ сабаҕаланар) үллэстэн төлүө этибит. Оттон төннөрүүтүн чааһыгар сиртэн ылар үүнүүбүтүн батаран күһүҥҥүттэн төлөһөн барыа этибит.

Эрэлбит эрэ иккис транш кэлиитигэр биэрдэллэр ханнык диэн. Очотугар электролиния бырайыагын оҥорторон баран бизнес-былаан оҥостон киирсэн көрүөхпүт. Уопсайынан кредит харчытын наһаа бытарыппакка кэскиллээх суолу тутуһан көдьүүстээхтик туһаныахха баар этэ. Ол оннугар дьаһалтабыт чугас, билсиилээх-көрсүүлээх, киириилээх-тахсыылаах эрэ өттө тииһиниэх курдук.

Өссө биир вариант. Тоҕо табыллыбатый бу кредити түмэн Кыһыл Дэриэбинэ, Бөтүҥ, Модут, Хатырык олохтоохторо кыттыһан быйыл сааскыттан үрдүк үүнүүгэ турунан Нерюнгри куораты кытта хас да сыл устата тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатынан хааччыйарга дуогабардаһан үлэлиирбит? Очотугар промышленнай улуус көмөтүнэн айылҕа гааһын киллэрии биир-икки сыл түргэтээрэй! Траншея хаһар, турба уурар тракторы, гаас турбаларын нерюнгрилар таас чохторун Челябинскайга биэрэн мэнэйдэһэн булуохтарын сөп. Гаас баар буоллаҕына мас, чох булар, ону таһар, оттор кыһалҕаттан мүлчүрүйдэхпитинэ, иллэҥ бириэмэ таҕыстаҕына ким баҕалаах санаатын хоту предприниматель буолуон сөп этэ. Хаарыаннаах ойуурбутун халлааҥҥа көтүппэккэ дьиэ-уот кэҥэтиэн, хотон, гараж туттан, хранилище оҥостон сыыйа кыаҕыран, сайдан иһиэ этибит. Эбиитин мас сыыһыттан, чох быылыттан, шлак куоппаһыттан босхолонон салгыммыт ырааһырыа этэ.

Эрдэттэн гаас тэрилтэлэрин кытта кэпсэтэн, сорох өттүгэр бартерынан, кыаллар буоллаҕына харчынан билиҥҥиттэн төлөһөн кинилэри иэс баайан аһата олоруоҕуҥ, сиртэн кэлэр быйаҥы үтүө дьылаҕа харыстаамыаҕыҥ. Тоҕо табыллыбат буолуой наадалаах тэрилтэлэрбитигэр подсобнай хаһаайыстыба буолан сирбитигэр-уоппутугар кинилэргэ анаан көтөр, сибиинньэ иитэн биэрэрбит? Квартальнай котельнай, ГРП курдук тутуулары бырайыактаан үлэни саҕалыы туруохха, теплотрассаларга анаан турба, гаас оһохтору була-тала сылдьыахха. Ким да биһиэхэ бэлэми биэриэ суоҕа.

Онон, түмүктээн эттэххэ, бу кэлэр кредити босхо бэриллэр харчы курдук санаабакка көдьүүстээхтик туттуохха. Икки-үс сылынан тугунан төлөһөрбүтүн толкуйдуохха, өтө көрөн үллэриэххэ. Чэйиҥ, улуус хоту нэһилиэктэрэ олохтоохтук оҥостуоҕуҥ, баһархайдык былаанныаҕыҥ! Аҕа дойду сэриитин кэнниттэн күүрээннээхтик үлэлээн олохпутун тупсарбыт эһэлэрбит, аҕаларбыт курдук хамсыаҕыҥ. Урут колхозка көлөһүн күнүнэн аахсалларын тэҥэ ким төһө үүнээйини үүннэрбитинэн, ким төһө тутууну ыыппытынан дохуот ыллын. Ырыынак кэмигэр сатабыллаах эрэ саһыл саҕаланара, байара-тайара, сүүлүктүүрэ, арыгы уоран атыылаан албын-көлдьүн буолара көҥүл буолуо суохтаах. Аан бастаан производствоҕа эриллэр, оҥорон таһаарыынан дьарыктанар дьону өйүөҕүҥ, өрө таһаарыаҕыҥ!

Г. ВИНОКУРОВ.
Модут

Күннэтэ көрөр дьоммут

КЭНЧЭЭРИЛЭРИҤ ЧЭЧИРИИ ТУРДУННАР

Биһиги улууспутугар Сахабыт сирин араас муннуктарыттан кийиит кыргыттар кэлэн араас-араас дьылҕаланан үлэ хайа баҕарар салаатыгар үтүө суобастаахтык ааспыт олоҕу уһансыбыттара, кэлэр олоҕу кэскиллэһэн улууспут олоҕо тупсарыгар быһаччы кыттан үлэлииллэр, үгүстэр бочуоттаах сынньалаҥҥа олороллор.

Этэргэ дылы суох буолбут дьону кэмигэр кэриэстээн ахтан ааһар баар дьон ытык иэстэрэ, ол эрэн хайҕаныан, болҕомтоҕо ылылыах, чиэстэниэх курдук дьону бааллара эт кулгаахтарынан истэн, уу харахтарынан көрөн астыналларын курдук гына бириэмэтигэр дьон билиитигэр-көрүүтүгэр таһаарар хайаан да наада дии саныыбын. Ол санаабынан салайтаран бу күннэргэ 60 сааһын үөрэ-көтө бэлиэтиир үөрүүлээх үбүлүөйүнэн туһанан бэйэм үөлээннээхпин, 7 оҕо күн күбэй ийэлэрин, элбэх сиэн тапталлаах эбээлэрин Ядрихинская Мария Дмитриевна туһунан кылгас соҕустук суруйуум маннык.

Мария Дмитриевна 1940 с. Уус-Алдан оройуонугар элбэх оҕолоох, колхозтаах дьиэ кэргэҥҥэ төрөөбүт. Ийэлэрэ, аҕалара эрдэ өлөннөр тулаайах оҕо сиэринэн балтыларын, бырааттарын көрөн-истэн эрдэттэн үлэ араас эриирин-мускуурун кытта өрө эрийсэн оскуола кэнниттэн салгыы үөрэммэтэх. Кэлин дьиэтиттэн, тиэргэниттэн тэлэһийбэтэх, туругас-олоругас үлэһит оччотооҕу килбик кыыс билэр дьоно, аймахтара сүбэлээннэр Намҥа олорор кырдьаҕас ийэлээх аҕа соҕотох уолларыгар Ядрихинскай Михаил Георгиевичка 1962 с. кэргэн тахсан ыал буолаллар.

Онтон 1964 с. кини остолобуойга кондитер, повар идэтигэр үлэҕэ киирэр. Манна да сүрэхтээх барыга дьоҕурдаах кыыс сыл аайы үлэтэ тупсан, онуоха эппиэттиир разрядтары туттартаан, кэлин бэйэтэ эдэрдэри үөрэтэр киһи буолар. 1991 с. дылы, ол эбэтэр 26 сыл устата наар остолобуойга эҥкилэ суох үтүө суобастаахтык үлэлээн бочуоттаах сынньалаҥҥа олорор.

Бу кондитер, повар үлэтэ ыарахан үлэлэртэн биирдэстэрэ, кууллаах бурдугу, саахары, дьааһыгынан арыыны төттөрү-таары соһуу-сыһыы, кутуу, аны сиикэй да, буспут да аһы иһирдьэ-таһырдьа ууруу, сааһылааһын, ааҕааһын, ыйааһын элбэх үлэттэн оҥоһуллара.

Оччолорго сылынан диэн буолуо дуо, ыйынан үрдүү турар былааны толороору үлэлиир чаастарын үксүн аһара үлэлиир этилэр. Оччолорго тыаларга, оскуолаларга, бырааһынньыктарга улахан тэрилтэлэргэ буфет бөҕө барар этэ. Аны хас бырааһынньык аайы ас быыстапката, араас конкурстар бөҕө буолаллар этэ. Аны оччоттон даҕаны сыбаайба, үбүлүөй тиһигин быспат кэриэтэ этэ. Онон туох да сымыйата суох сорох кэмҥэ түүн икки, үс чааска тиийэ үлэлиир буолаллара. Ол саҕана хас биирдии астанар ас ыйыллыбыт калькуляция быһыытынан, састааба ыйааһына кытаанахтык ирдэнэрэ, ону барытын старшай повар, кондитер сирэй эппиэттээх буолан хонтуруоллуура. Ол кэмҥэ мин Мария Дмитриевна хаһан үлэтигэр сыыһа-халты туттан сэмэлэммитин истибэтэҕим. Ол оннугар үлэһит киһи ийэ быһыытынан үксүн хайҕанар үчүгэй үлэһиттэр ахсааннарыгар сылдьара. Ол курдук элбэх бочуотунай грамоталарынан, харчынан бириэмийэлэнэн сыахтар икки ардыларынааҕы куоталаһыыга Мария Дмитриевна хаста да кыайыылаах тахсыталаабыта, «Коммунистическай үлэ ударнига», уонна «Үлэ ветеранын» үрдүк аатын иҥэрии да элбэҕи кэпсиир. Урукку кэмҥэ билиҥҥи курдук элбэх детсад суоҕа, оҕо үксэ хабыллыбат этэ, онон улахан оҕолор кыра балтыларын, бырааттарын көрөллөр этэ. Мин үлэм быыһыгар начаас кэлэн хотоммун, оҕолорбун дьаһайар этим диэн билигин Мария сөҕөн кэпсиир. Мария Дмитриевна кэргэнинээн Михаил Георгиевичтыын 37 сыл эн-мин дэһэн өйөһөн-өйдөһөн, иһирдьэнэн-таһырдьанан иннэлээх сап курдук сылдьыбыт дьону өлөр өлүү Михаилы былдьаан барбыта иккис сыла. Төһө да онтон харааһыннар Маайа оҕолорун көмөлөрүнэн сүөһүтүн-аһын эспэккэ сибиинньэ ииттэн туспа ыал, үлэһит, оҕолордоох оҕолоругар үүтүнэн, этинэн салгыы олорор, быр-баачча олохтоох.

Маайа кэргэнин туһунан кылгастык ахтан аһарар буоллахха Михаил эмиэ үлэ диэн баран муннукка ытаабыт дьоннортон биирдэстэрэ этэ. Кини эдэр сылдьан Бороҕоҥҥо ааҕар, суруйар дьону биир сыллаах учууталлары бэлэмниир курстара баар эбит, онно үөрэнэн Михаил биэс хас сыл Аппаанынан, Бөтүҥүнэн кыра кылаастары үөрэтэ сылдьыбыт. Кэлин ону тохтотон оройуон архивын сэбиэдиссэйинэн үлэтин үгүс сылын онно анаабыт. Ол саҕана архивка баар докумуоннар толоруллуулара чуолкай бэрээдэктээх буолара ирдэниллэр кэмэ этэ, онон куоратынан, тыанан сылдьан үгүс докумуону ирдэһэн булан мунньан туһаанаах дьонугар тиэрдии эмиэ кырата суох түбүктээх үлэ этэ, онон этэргэ дылы дьиэҕэ-уокка хонор хоноһо, сылдьар ыалдьыт курдук, наар кэлэ-бара командировкаларга сылдьар кэмигэр 7 оҕо, сүөһү ас, дьиэ-уот дьаһала наар Маайаҕа хаалара. Михаил урукку кэмҥэ хонуу бирикэдьииринэн, страховой агенынан, с/с секретарынан, кэлин пенсияҕа тахсан баран кочегарынан, охранниыгынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит, ол бэлиэлэринэн маршал Жуков төрөөбүтэ 100 сылыгар аналлаах уонна тыыл ветеранын, үлэ ветеранын, Улуу Кыайыы 50 с. үбүлүөйүнэн мэтээллэринэн бэлиэтэммитэ. «Ленин суола», кэлин «Эҥсиэли» хаһыат аналлаах корреспонденын быһыытынан сылдьыбытын дьон-сэргэ өйдүүрэ буолуо.

Мария Дмитриевна оҕолоро үксүлэрэ анал үөрэхтээх үлэһит дьон, ол курдук улахан уола Федор Аммаҕа охотовед, Слава куоракка олорор, сибээс үлэһитэ, ЯГУ-га тутуу салаатыгар кэтэхтэн үөрэнэр, Димата эмиэ куоракка пенсионнай департамеҥҥа компьютерщик, улахан кыыс Маша культура эйгэтин оформитель-художнига, Лия иитээччинэн үлэлииллэр.

Маайа дьоҥҥо-сэргэҕэ олус элэккэй үтүө сыһыаннаах, наар сүбэлии-үөрэтэ сылдьар идэлээх, оҕолорун эмиэ баары-суоҕу өйдүүргэ, үлэни таптыырга сүбэлиир. Хаһан баҕарар сырыттахха «кэл, чэйдэ ис» диэбитинэн сылдьар киһи, үгүс табаарыстардаах, элбэх дьүөгэлэрдээх, хаһан баҕарар ыалдьыттаах, хоноһолоох буолааччы. Манан туһанан мин Мария Дмитриевнаны бу сааскы сандал күнү көрсө 60 сааһын туолбут үөрүүлээх күнүнэн эҕэрдэлээн туран кини оттубут оһоҕун уота хаһан да сөҕүрүйбэтигэр, үүннэрбит, кэнчээрилээбит сибэккилэриҥ күн диэки тардыстан өрө үүнэ чэчирии турдуннар, дьоллоох, доруобай буол диэн алгыспытын тиэрдэбит.

З. ЕГОРОВА,
Нам

ЫАР ЫАЛДЬЫТ БУОЛБАТЫН

Кэнники икки сылга субурутан сааскы халаан уута улаата сырытта. Туох барыта үһүстээх, онон быйыл да киһи мыыммат уута халыйара сабаҕаланар. Ленскэй, Өлүөхүмэ улуустарын диэки хаар үрдүк, Өлүөнэ эбэ бэйэтин мууһа халыҥ дэһэллэр. Маны таһынан былырыыҥҥы курдук үлүбээй, эрдэттэн мууһу тоҕута тэптэрэн өрүс эстиитин күүс өттүнэн түргэтэтэн, муус ыгыллыытын таһаардахтарына ханан баҕар улахан харыы үөскүөн сөп. Оннук харыы ааспыт сылга Дьокуускай таһыгар үөскээн, куоракка уу таһыма өтөрүнэн бэлиэтэммэтэх кэрдиискэ өрө анньан тахсыбыта. Уу таһыма өссө үрдүөн, модун кыамталаах тэриллэри аҕалан тиритиэхтэригэр дылы буомбалаан арыый намыраппыттара быһыылаах. Арай оннук ыксаллаах кэмҥэ, күн-дьыл сорун оҥорон, тыалынан-силбигинэн ыһыахтанан авиация көтүүтүн о.д.а. быыһыыр-өрүһүйэр үлэлэри мэһэйдээбит буоллун, оччотугар икки күүстэр (айылҕа уонна киһи) утарыта турсуулара тугунан түмүктэниэн этэргэ уустук. Дьиҥинэн, саха киһитэ итэр-аһатар өрүһүн сэрии толоонугар кубулутан үлтү буомбалыыры отой сөбүлээбэт. Кини эбэтин муһа дьаалатынан, наҕыллык устуон баҕарар.

Былыр оҕо-кырдьаҕас үрдүк ходуһа уута кэллэҕинэ, айылҕа барахсан өҥүбыйаҥы бэристэ дэһэн муҥура суох үөрсүөхтэрэ эбитэ буолуо. Билигин олох сайдан тутуу түбэһиэх ыраас сири батыһа быыһа суох балысханнык ыытыллан, дьон дьиэ-хаһаа муҥунан араас тэриллэринэн хаачыынан, сүөһүлэнэн-астанан уу содулуттан ылар хоромньута улаатта. Саас аайы намыһах сирдээх нэһилиэктэр олохтоохторугар халаан уута ыар ыалдьыт буолан олохторун-дьаһахтарын үөһэ-аллара тутар, үгүс түбүгү аҕалар. Кэлэр сылларга төһө-хачча таһымнаах уу кэлиэн күн бүгүн ким да чарапчыланан көрөн этэр кыаҕа суох.

Намыһах сиргэ салгыы ньоҕойдоһон олохсуйуу хоромньуттан атыны аҕалбата биллэр. Бу ордук уу илиппэккэ эрэ быһа ааспат дэриэбинэлэригэр сыһыаннаах. Холобур, өрүс сүнньэ илин диэки сыҕарыйан Хатас дэриэбинэтигэр биллэрдик чугаһаата. Онон сүүрүк анньан таһаарар күүһэ улаатан саһын уу эмискэ үрдүктүк халыйан тахсар. Мантан, мыраан үрдүгэр Сэргэлээххэ көһүү саҕаланыаҕыттан ыла элбэх кыстык хаара түһэн уулунна. Саҥа сиргэ балачча улахан дэриэбинэ үөскээтэ. Бастаан утаа көһүү тэтимнээх этэ. Кэлин тутуллан испит таас оскуола тутуута тохтоон көһүү уота-күөһэ умуллан хаалла.

Үөрэнэр, үлэлиир баҕатһыылаах. Аллара Хатаска саһын халаан уута дьиэлэри тимирдэр буоллаҕына, үөһэ Сэргэлээххэ кыһыны эргиччи сир уута муоста быыһынан бычыахтаан дьон олоҕун мэһэйдиир. Онтон чаҕыйан сорох ыал дьиэлэрин көтүрэн арҕаа эҥэр көһөрдүлэр. Манна дьон төһө сир баарынан көрөн сүөһү-сылгы иитэн, оҕуруот аһа олордон нус-бааччы олохсуйуон баҕарар уонна баар мэһэйдэртэн толлубакка олохсуйар даҕаны. Нэһилиэктэн куоракка, улуус киинигэр сыҕаллыы - бу олох сокуона. Өрүс бэйэтин хаатын үрүйэлэр, үрэхтэр ууларынан толорунарын кэриэтэ, киин сир нэһилиэктэртэн дьону тардан хаҥыыр. Ол эрэн көһүү аһара элтан мырааны күннэ хаста эмэ түһүөх-тахсыах диэтэххэ кырата суох сэниэ, бириэмэ наада. Күһүн-саас халтархайга, маска-окко атыллан киһи оһоллонуута тахса турар. Онно эбии дэриэбинэ бэс чагда быыһыгар тутуллубут буолан сирин уута олус чугас сытар быбиэ суохтаах. Аһара барыы улуус экономикатыгар куһаҕан өттүнэн дьайара биллэр, сүөһү-сылгы ахсаана аҕыйыа, сир үлэтэ мөлтүө. Оннук көстүү тахсыбатын инниттэн, нэһилиэк олохтооҕо кэлэр-барар туһунан кэтэх санаата суох, бигэтик тэринэн олохсуйара ситиһиллиэхтээх.

Бастакынан, Сэргэлээххэ тутуута саҕаламмыт таас оскуола салгыы тутуллан, түргэнник үлэҕэ киирэрэ буоллар алларалар үөрэх кыһатын батыһан үөһэ түргэнник тахсыа этилэр.

Иккиһинэн, Хатас дэриэбинэтиттэн инники уочарат уу улаханнык тимирдэр ыалларын көһөрүөххэ. Онуоха үбүнэн көмөлөһөн өйүөххэ, көҕүлүөххэ. Уочарат быһыытынан сылтан сыл кээрэтэн көһүүнү түмүктүөххэ. Кырдьык, бу дэриэбинэҕэ көһүүнү тулуйар ахсааннаах дьиэ хаалбыт быһыылаах. Үгүстэрэ ууттан улаханнык эмсэҕэлээбиттэр. Сэргэлээххэ дьиэ туттааччыга дьиэтин хара муосталаан атахха түһэрэрин сүбэлиэххэ уонна эбии ороскуоту көрсөрүнэн сибээстээн бу ночооту босхо тутуу матырыйаалынан сабыахха.

Үсүһүнэн, үөһэ дэриэбинэҕэ хайаан да иһэр уу боппуруоһа быһаарыллара наада. Иһэр ууну көрдөөһүн үлэтэ иккис сылын ыытыллар да түмүгэ биллэ илик. Муҥур уһукка аллараттан ууну бырахтаран искусственнай күөлү үөскэтиэххэ да сөп. Саатар, киһи сылдьарыгар, сүөһү уулууругар анаан аартыктары оҥорон, остуолба туруоран, хараҥа кэмҥэ сырдатар үлэни тэрийиэххэ.

Сааскы халаан уута этэҥҥэ эрэ аастар...

Дм. ШЕЛКОВНИКОВ.
Хамаҕатта

АҺЫМАЛ — ИСТИБЭТТЭР ОБЩЕСТВОЛАРА

ӨЙӨҺӨН-УБАҺАН ОЛОРОБУТ

1999 сылга биһиги улууспутугар кыайан истибэт-саҥарбат уонна мөлтөхтүк истэр дьон ахсаана 120 этэ. Бүгүн 92 киһи бу обществоҕа учуокка турар. Ол иһигэр 2 киһи 1 группалаах, 2 киһи 2 группалаах, 42 киһи 3 группалаах инбэлииттэр, 22 тыыл ветерана, 7 сэрии кыттыылааҕа, 15 оҕо эрдэҕиттэн саҥарбат-истибэт дьон.

Биэс сыл иһигэр улуустааҕы социальнай харалта управлениетын ыҥырыытынан уонна көмөтүнэн Дьокуускайтан, Нерюнгриттан араас специалистар: сурдологтар, сурдопедагогтар, логопедтар, аудиометрист кэлэн нэһилиэнньэни көрөн, бэрэбиэркэлээн барбыттара.

Бу биэс сыл иһигэр 95 киһи босхо аудиометрия (кулгааҕа төһө истэрин бэрэбиэркэ), 110 киһи сурдологтар, сурдопедагогтар өгөлөрүнэн туһаннылар, 34 слуховой аппарат босхо өрөмүөннэннэ, 11слуховой аппараты босхо ыллылар. Ону таһынан 117 устуука слуховой аппарат аккумулятордарын, 15 вкладыһы босхо түҥэттибит, 774 солк. суммаҕа бэйэлэрин харчыларыгар сакаас ылан батарея, вкладыш аҕалан биэрдибит.

Биһиги обществобут республикатааҕы обществоны кытта эмиэ ыкса сибээстэһэн үлэлиир. Ол курдук, республикатааҕы истибэттэр обществолара биһиги улууспутугар 16 тыһ. солк. суммалаах таҥас-сап ыыппытын общество чилиэннэригэр, активистарга, баһаартан эмсэҕэлээбит дьоҥҥо үллэрбиппит.

Улууспут социальнай харалтатын управлениета сылын аайы кыаммат дьоммутугар босхо муус тиэйэр, күһүнүн хортуоппуй, хаппыыста, ону таһынан бурдук, саахар, таҥас-сап кэллэр эрэ хайаатар да көмө оҥорор. Быйыл 6 киһиэхэ босхо «Арчы-Забота» хаһыаты суруттардылар уонна улуус предпринимателлэрин спонсорскай көмөлөрүнэн истибэт-саҥарбат төрөппүттэрдээх оҕолорго саҥа дьыллаах бэлэх оҥордубут. Биһиги обществобут чилиэннэрэ бары ыытыллар мероприятиеларга актыыбынайдык кытталлар. Саҥарбат-истибэт дьоммут улуус киинин иһинэн тэриллибит «Сыркы» диэн инбэлииттэр түмсүүлэринэн тэриллэр концердарыгар пантомиманан, сылын аайы ыытыллар инбэлииттэр декадаларыгар уус-уран оҥоһуктар быыстапкаларыгар көмүһүнэн оҥоһуллубут ювелирнай оҥоһуктарынан кытыыны ылбыттара. Ону таһынан республиканскай араас көрүҥнээх күрэхтэһиилэргэ кыттан бириистээх миэстэлэргэ тиксээччибит. Обществобут чилиэннэрэ доруобай дьонтон хаалсыбакка быйыл үлэҕэ киирбит ветераннар балаҕаннарын тутууга көмөлөстүлэр, хас да күн субуотунньуктаан дьон махталын ыллылар. Ону таһынан Чечняҕа буолбут сэриигэ баһыылка хомуйуутугар кыттан ас-таҥас, суруйар кумааҕы, республика, улуус хаһыатын о.д.а. хомуйан ыыттыбыт. Быйыл Кыайыы 55 сылыгар анаан харчынан көмөлөһөр уонна саас мас олордор былааннаахпыт.

Былырыыҥҥыттан ыла истибэт, мөлтөхтүк истэр-саҥарар оҕолорбут хайдах усулуобуйаҕа олороллорун билсээри Дьокуускай куорат училищетыгар үөрэнэр оҕолорбутун кытта сибээс олохтоон эрэбит. Ол курдук, Дьокуускайдааҕы интернат-оскуолаҕа уонна 29 нүөмэрдээх ПТУ-га киирэ сылдьыбыппыт.

Биһиги обществобутыгар мөлтөхтүк истэр, мөлтөхтүк саҥарар оҕолору учуокка туруоран кинилэргэ орто да, үрдүк да үөрэхтэргэ үөрэттэрэн араас идэни баһылыылларыгар көмөлөһүөхпүтүн сөп.

Ону таһынан кэмиттэн кэмигэр Дьокуускайдааҕы реабилитационнай кииҥҥэ сэрии, тыыл, үлэ ветераннарын, 1, 2, 3 группалаах инбэлииттэри, оҕо эрдэхтэн инбэлииттэри босхо киллэрэн көрдөрөн, бэрэбиэркэлэтэн аҕалабыт.

Ким эмит ыйытар боппуруостаах буоллаҕына 21-601 телефонунан эбэтэр проектнай бюро дьиэтигэр истибэттэр обществоларыгар кэлэн билсэргитигэр.

Н. ПОПОВА, общество председателэ

СААСКЫ КӨТӨРҮ БУЛТААҺЫН БОЛДЬОҔУН ТУҺУНАН

СР Правительствотын сааскы көтөрү бултааһын болдьохторун туһунан уураахар олоҕуран дьаһайабын: сааскы халаан уута чугаһаабытынан уонна өрүс эрдэ эстэрэ сабаҕаланарынан Өлүөнэ өрүс хочотугар, арыылары киллэрэн туран, сааскы көтөрү бултааһыны ыам ыйын 4 күнүттэн 10 күнүн киллэрэн туран көҥүллүүргэ; онтон атын сирдэргэ — ыам ыйын 11 күнүн сарсыардааҥы саһарҕатыттан ыам ыйын 17 күнүн киллэрэн туран.

Булт сезонун кэмигэр хопто, чөкчөҥө, туруйа, куба бары көрүҥнэрин, Кыһыл кинигэҕэ киирбит бары көтөрдөрү өлөрүү бобуллар.

Тыа хаһаайыстыбаннай сирдэри буортулааһыны туоратар инниттэн легковой массыыналартан, мототранспордартан, Т-16, Т-25 трактордартан ураты ыарахан уйуктаах техниканан сылдьыы бобуллар.

Кэнкэмэ, Ханчалы, Биэлэнкэй, Арыылаах үрэхтэргэ мотуордаах оҥочолору туһаныы бобуллар.

ИДьУО, айылҕа харыстабылын инспекцията, лесхоз үлэһиттэрэ браконьердааһыны бохсор сыалтан улуус территориятыгар рейдэлэри ыыталларыгар.

Дьаһал туолуутун хонтуруолун айылҕа харыстабылын инспекциятыгар, ис дьыала отделыгар, ГИБДД-га, лесхозка сүктэрэргэ.

Улуус баһылыга
А.Н. ЯДРЕЕВ

2000 СЫЛГА «ЭҤСИЭЛИНИ» — ЫАЛ ААЙЫ!

«ЭҤСИЭЛИ» ХАҺЫАТ ЫАМ ЫЙЫН 20 КҮНҮГЭР ДИЭРИ ЧЭПЧЭТИИЛЭЭХ СУРУТУУНУ БИЛЛЭРЭР, АЛТА ЫЙГА СЫАНАТА — 90 СОЛК.

Бу болдьох кэнниттэн сурутуу сыаната үрдүүрэ күүтүллэр.

ТИЭТЭЙИҤ!

ИҺИРЭХ ТЫЛЛАР

УлусПО сэбиэтэ, бырабылыанньата, профкома уонна кырдьаҕастарын сэбиэтэ эргиэн ветеранын, Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕын, үлэ, тыыл ветеранын **КУЛИЧКИН НИКОЛАЙ АФАНАСЬЕВИҺЫ** 75 сааһын туолбутунан итиитик-истиҥник эҕэрдэлииллэр! Баҕараллар киниэхэ чэгиэн доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, кини дьиэ кэргэттэригэр бука барыларыгар дьолу-соргуну!

УлусПО сэбиэтэ, бырабылыанньата, профкома уонна кырдьаҕастарын сэбиэтэ улуус кырдьаҕас пайщиктаахтарын Аҕа дойду улуу сэриитин активнай кыттыылаахтарын, үлэ, тыыл ветераннарын Аҕа дойду сэритигэр Кыайыы 55 сыла туолбут үөрүүлээх күнүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлииллэр! Кинилэр баҕараллар чэгиэн доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр бука барыларыгар дьолу-соргуну!

Үөдэй нэһилиэгэр олорор бииргэ үлэлиир коллегабытын **ЗЫРЯНОВА ЕКАТЕРИНА ПЕТРОВНАНЫ** 55 сааскын томточчу туолбут күҥҥүнэн, олоҕуҥ бэлиэ кэрдиис кэминэн, өрөгөйдөөх үбүлүөйгүнэн истиҥник эҕэрдэлиибит! Эйиэхэ кытаанах доруобуйаны, уһун үйэни, үтүөнү баҕарабыт. Дьол-соргу күнэ өрүү сандаарыччы сырдыы тыгыахтын, бииргэ үлэлиир дьонуҥ махтала, эрэлэ эйигин арыаллаатын.

Үөдэй орто оскуолатын педколлектива, нэһилиэк администрацията

МАХТАНАБЫТ

Быйыл саас грипп кэнниттэн өрүттэн биэрбэккэ диспансерга киирбитим. Манна врачтар Клара Никитична Шамаева, Олег Павлович Хунданов, сиэстэрэлэр кыһамньылаахтык эмтээннэр ый кэриҥэ сытан үтүөрэн таҕыстым. Онон диспансер коллективыгар, медперсоналга, кылаабынай врач К.Н. Шамаеваҕа, врач О.П. Хундановка улахан махталбын биллэрэн туран кэлэн иһэр Улуу Кыайыы бырааһынньыгынан эҕэрдэлиибин. Кинилэргэ чэгиэн доруобуйаны, тус олохторугар дьолу, дириҥ билиилэринэн, амарах сыһыаннарынан, кыһамньыларынан эмтэнээччилэрин махталларын өрүү ылалларыгар баҕарабын.

М.Д. Семенова, тыыл ветерана

Мин кырдьаҕастар дьиэлэригэр олоруохпуттан директор М.Н. Охлопкова кыһамньытынан, үрүҥ халааттаах аанньалбыт А.С. Жиркова өйөбүлүнэн өрөбүлү өрөбүл диэбэккэ көрөн-истэн, эмтээн-томтоон этэҥҥэ баччаҕа тиийэн кэллэхпит, Улуу Кыайыы 55 сыла туолуутун көрсөр чиэстэннэхпит. Улуус ыраах, чугас нэһилиэктэриттэн кыаммат кырдьаҕастар манна кэлэн убай, быраат, эдьиий, балыс курдук санаһан, бэйэ-бэйэҕэ көмөлөсүһэн эйэ-дэмнээхтик олорорбут олус үчүгэй. Тапталлаах «Эҥсиэли» хаһыатым нөҥүө биһиги дьиэбитин көрөр-истэр, салайар коллектив аатыгар сытаачылар ааттарыттан махтал-баһыыба тылларын этэбит, үтүө санаа аргыстастын, олоххутугар дьоллоох буолуҥ диэн уруйдуу-айхаллыы хаалабыт.

Г.Н. СЛЕПЦОВ, уруккута Арбын олохтооҕо, 94 саастаах үлэ, тыыл ветерана

БИЛЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

БАРЫ НЭҺИЛИЭКТЭР ИСТИИЛЭРИГЭР!

Ыам ыйын 26 күнүгэр улуустааҕы «Саас-2000» атыы-тутуу дьаарбаҥката ыытылларынан сибээстээн нэһилиэктэринэн конкурс биллэриллэр.

Ыытыллар сирэ: палаточнай городок, Нам селота.

Нэһилиэктэринэн рационализаторскай үлэлэргэ, т/х элбэх көрүҥнээх бородууксуйаларыгар, рассадаларыгар, турар миэстэ оформлениета. Т/х бородууксуйатын биэрэр дьиэ кыылларын (коза, сибииннэ, бараан, куурусса, бөтүүк, кролик, аттар) рекламалара.

Тэрийэр комиссия

ЗИЛ-130 бортовой массыына атыыланар, сыаната кэпсэтии быһыытынан. Билсэр тел. 21-8-37 (поср.), 23-5-83.

«Сирэм» б/х үлэтин тохтоторунан интэриэстээх дьон икки ый иһинэн аахсаргытыгар.

Продаю ГАЗ-31029 Волга 1992 года выпуска или меняю УАЗ-512 тентовый. Тел. 26-3-11 с. Хамаҕатта.

Молодая семья срочно снимет в с. Нам 2-хкомнатную квартиру или частный дом в пределах 500 рб. в месяц.
Конт. тел. 22-6-79, 21-0-68.

Убаастыыр дьоммутугар Николай Михайлович, Мария Алексеевна Осиповтарга, кийиипитигэр Аняҕа, сиэннэрбитигэр, кыргыттарбытыгар таптыыр уоллара, кэргэнэ, оҕолоро

ОСИПОВ
Андрей Николаевич

эмискэ ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит
Намтан, Никольскайтан, II Хомустаахтан Колесовтар, Винокуровтар, Протопоповтар, Дьяконовтар

РЕДАКТОР — В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496; иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; "НАМ" ТРК — 21632; редакционнай издательскай система — 21141

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива.
Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР регианальнай управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэрэ — Я 0085.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.

"ЭҤСИЭЛИ" - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.
E-mail: editor62@sakha.ru

Талылынна уонна таҥылынна "Эҥсиэли" хаһыат редакционнай-издательскай систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга "Сахаполиграфиздат" НИПК бэчээттэннэ, Орджоникидзе уул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лиис.
Индекса — 54889. Тираһа — 2413
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч, 3. 05. 2000
Сакааһын №-рэ — 50